

POLITICAL SCIENCES

JAISH AL-ADL: AN ANALYSIS OF ITS ACTIVITIES, IDEOLOGY, AND IMPACT ON IRAN'S NATIONAL SECURITY

Dr Oleksandr Veretilnyk

Free University

Faculty of Political Science and Law

Riga, Latvia

ORCID ID: 0000-0001-5286-4466

DŽAJSZ AL-ADL: ANALIZA DZIAŁALNOŚCI, IDEOLOGII I WPŁYWU NA BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE IRANU

Dr Oleksandr Veretilnyk

Brīvā Universitāte

Politikas zinātnes un tiesību fakultāte

Rīga, Latvija

ORCID ID: 0000-0001-5286-4466

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14870602>

Abstract

In this article, the author analyzes the activities, ideology, and impact of the Jaish al-Adl group on Iran's national security, examining its growing role in the region and the threats it poses to the stability of the state. The historical and political background of Baloch separatism is discussed, including the ethnic and religious tensions that contribute to rising tensions in the region. The author analyzes the ethno-political specifics of the Balochistan region, where interactions between ethnic, religious, and political factors promote the radicalization of the Baloch movement. An essential part of the study is also the analysis of the Iranian authorities' actions toward ethno-religious minorities. Special attention is paid to the impact of this policy on Iran's internal stability and the dynamics of conflicts in the region. The author concludes that the activities of Jaish al-Adl pose a serious threat to Iran's national security, strengthening existing social and political divisions, which have negative consequences for the region's stability and influence the broader geopolitical context.

Abstrakt

W niniejszym artykule autor analizuje działalność, ideologię oraz wpływ ugrupowania Dżajsz al-Adl na bezpieczeństwo narodowe Iranu, badając jego rosnącą rolę w regionie oraz zagrożenia, jakie stwarza dla stabilności państwa. Omówione zostały historyczne i polityczne przesłanki powstania beludżyskiego separatyzmu, w tym etniczne i religijne napięcia, które sprzyjają wzrostowi napięć w regionie. Autor analizuje specyfikę etnopolityczną regionu Beludżystanu, gdzie dochodzi do interakcji między etnicznymi, religijnymi i politycznymi czynnikami, które sprzyjają radykalizacji ruchu beludżyskiego. Istotnym elementem badania jest również analiza działań władz irańskich wobec mniejszości etnoreligijnych. Szczególną uwagę poświęcono wpływowi tej polityki na wewnętrzną stabilność Iranu oraz na dynamikę konfliktów w regionie. Autor dochodzi do wniosku, że działalność Dżajsz al-Adl stanowi poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego Iranu, wzmacniając istniejące podziały społeczne i polityczne, co ma negatywne konsekwencje dla stabilności regionu oraz wpływa na szerszy kontekst geopolityczny.

Keywords: Iran, separatism, Jaish al-Adl, regional security, Pakistan.

Słowa kluczowe: Iran, separatyzm, Dżajsz al-Adl, bezpieczeństwo regionalne, Pakistan.

Wstęp

Iran jest jednym z kluczowych państw Bliskiego Wschodu, odgrywającym historycznie rolę centrum cywilizacyjnej, etnicznej i religijnej interakcji. Jako spadkobierca wielkich imperiów, nie tylko zachował swoją państwowość, ale także ukształtował złożoną strukturę społeczno-kulturową, w której różnorodność etnopolityczna i konfesyjna odgrywa istotną rolę.

Współczesny Iran jest państwem wieloetnicznym, w którym obok dominującej perskiej grupy narodowej żyją liczne społeczności etniczne, w tym Azerowie, Kurdowie, Beludżowie, Turkmeni, Arabowie, Lurzy i inne (łącznie ponad 30 grup etnicznych). Każda z nich wykształciła na przestrzeni dziejów własne formy samoorganizacji, struktury gospodarcze oraz tradycje

kulturowe, co nieuchronnie wpływa na krajobraz polityczny kraju. Kwestie tożsamości narodowej i polityki językowej od dziesięcioleci stanowią przedmiot dyskusji, kształtując zarówno reformy wewnętrzne, jak i strategię polityki zagranicznej Iranu.

Jak zauważa I. Sarkisjan, polityka państwa wobec grup etnicznych zamieszkujących Iran charakteryzuje się powściągliwością i ostrożnością. W oficjalnej retoryce oraz ustawodawstwie kraju nie funkcjonuje pojęcie „mniejszości narodowe” – zamiast tego stosowany jest termin „mniejszości religijne”, obejmujący chrześcijan, zaratusztrian i żydów. Zdaniem Sarkisjana taki model wynika z dążenia władz do minimalizacji ryzyka ruchów separatystycznych oraz konfliktów

narodowościowych. Podstawą tej strategii jest idea kulturowej i historycznej wspólnoty większości grup etnicznych Iranu, gdyż znaczna ich część przynależy do rodziny języków irańskich [7].

Jeśli chodzi o status oficjalnie uznanych mniejszości religijnych, pozostaje on stosunkowo stabilny. Na przykład chrześcijańska wspólnota, składająca się głównie z Ormian, posiada szerokie prawa, w tym możliwość zakładania prywatnych szkół, w których prowadzone jest nauczanie języka, literatury i historii ormiańskiej. Chrześcijanie mogą swobodnie praktykować swoją religię, uczęszczać do świątyń, ciesząc się pełnią praw i swobód obywatelskich, a także otrzymują państwowe wsparcie w zakresie ochrony swoich zabytków kulturowych i historycznych. Mimo to, jak zauważa Sarkisjan, znaczna część irańskich chrześcijan wyemigrowała do Stanów Zjednoczonych i innych krajów zachodnich, uzasadniając swoją decyzję „dyskryminacją religijną” ze strony islamskiego rządu Iranu [7].

Ten badacz jednak uważa, że w kwestiach religijnych Iran wykazuje „pragmatyczne podejście” i zwraca uwagę na fakt, że oprócz chrześcijan w kraju żyje również liczna społeczność żydowska, która nie jest pozbawiona praw i swobód religijnych ani politycznych [7]. Pomimo ostrej retoryki antysyjonistycznej i sprzeciwu wobec polityki Izraela na Bliskim Wschodzie, irańskie władze podkreślają brak jakichkolwiek roszczeń wobec narodu żydowskiego jako takiego, zaznaczając, że ich konflikt dotyczy jedynie syjonistów, których uważają za radykałów – „żydowskich nazistów” – niemających reprezentatywnego charakteru dla całego narodu żydowskiego ani judaizmu.

Państwo wspiera irańską społeczność żydowską, przeznaczając środki na budowę i renowację obiektów narodowych i religijnych, takich jak synagogi. Społeczność ta, podobnie jak chrześcijańska, posiada własnego przedstawiciela w parlamencie. Żydowskim dzieciom przysługuje prawo do zwolnienia z obowiązku szkolnego w soboty, a ich dziedzictwo językowe i kulturowe jest chronione i rozwijane, choć młode pokolenie jest stosunkowo dobrze zintegrowane z państwowym systemem edukacyjnym. Podobna sytuacja dotyczy zaratusztrian, którzy również mają swoich przedstawicieli w parlamencie i cieszą się swobodą wyznania [7].

Jedyną grupą religijną, która w Iranie oficjalnie podlega dyskryminacji, są bahaiści – największa nieuznawana mniejszość religijna w Islamskiej Republice, licząca około 350 tysięcy osób. Irańskie władze postrzegają wyznawców bahaizmu jako „niewiernych”, co skutkuje systematycznymi represjami.

Sarkisjan zwraca uwagę, że bahaiści nie mają prawa do kształcenia na uczelniach państwowych, wykonywania określonych (dochodowych) zawodów ani obejmowania stanowisk w administracji publicznej. Po rewolucji islamskiej z 1979 roku wielu członków tej społeczności zostało aresztowanych, deportowanych lub straconych [7].

Pomimo wysiłków władz zmierzających do osłabienia sprzeczności etnopolitycznych i religijnych, problem separatyzmu pozostaje istotnym wyzwaniem dla Iranu. W kilku regionach przygranicznych, znajdujących się pod wpływem sąsiednich państw – Azerbejdżanu, Turcji, Iraku i Pakistanu – nadal utrzymują się ogniska działalności separatystycznej. I. Sarkisjan wyróżnia cztery kluczowe obszary napięć etnopolitycznych w Iranie: azerski, kurdyjski, arabski i beludżyjski [7].

Historia powstań i separatyzmu Beludżów

Jednym z kluczowych czynników wpływających na wewnętrzną stabilność kraju oraz bezpieczeństwo narodowe Iranu jest kwestia separatyzmu beludżyjskiego, mającego istotny wpływ na sytuację polityczną i społeczną w państwie.

Beludżowie to lud irański o koczowniczej kulturze i rozwiniętej strukturze plemiennej, posługujący się językiem z grupy języków irańskich i wyznający sunnicki madhab hanaficki. Ich ojczyzna, Beludżystan, to suchy, pustylny i górzysty region historyczno-geograficzny w Azji Południowej. Obejmuje pakistańską prowincję Beludżystan, irańską prowincję Sistan i Beludżystan oraz południowe obszary Afganistanu – części prowincji Nimroz, Helmand i Kandahar. Pomimo wspólnej tożsamości etnicznej i językowej, społeczności beludżyjskie cechuje wysoki stopień fragmentacji, wynikający z plemiennej organizacji społeczeństwa oraz różnic w statusie politycznym w poszczególnych krajach [1, 7].

Większość Beludżów zamieszkuje pakistańską prowincję Beludżystan, która stanowi 44% terytorium Pakistanu. Według różnych szacunków liczba Beludżów w pakistańskim Beludżystanie sięga 12,3 mln osób, a kolejne około 12 mln mieszka w prowincjach Pendżab i Sindh (według spisu z 2017 roku). W irańskiej prowincji Sistan i Beludżystan żyje około 3 mln Beludżów, a w całym Iranie ich populacja wynosi około 5 mln. W Afganistanie mieszka natomiast około 3 mln Beludżów. Tym samym w przygranicznych prowincjach trzech państw żyje łącznie 18 mln Beludżów, a ich całkowita liczba na świecie szacowana jest na około 30 mln osób [1].

Rysunek 1. Prowincje Beludżystan w Pakistanie oraz Sistan i Beludżystan w Iranie na mapie regionu.

Źródło: <https://www.rferl.org/a/iran-jaish-al-adl-baluch-separatists/32901542.html> (dostęp: 05.02.2025).

Przez wieki Beludżowie dążyli do stworzenia własnego państwa, jednak w różnych okresach historii, jako miejscowe chanaty i księstwa, wchodzili w skład zmieniających się potężnych państw i imperiów: Kalifatu Arabskiego (VII-X w.), Imperium Gaznawidów i dynastii Ghurydów (X-XIII w.), Sultanatu Delhijskiego, ulusu chana Czagataja (XIII-XIV w.), Imperium Timuridów (XV w.), Imperium Wielkich Mogołów sułtana Babura (XVI-XVII w.), Imperium Durrani. W XVII wieku Beludżowie utworzyli Chanat Kalat, który od XVIII wieku do połowy XIX wieku uzyskał względną niezależność, balansując pomiędzy interesami rywalizujących imperiów — Mogołów i afgańskich władców. W 1839 roku Kalat wszedł w skład Imperium Brytyjskiego. W okresie podziału Brytyjskich Indii (1947 r.) na mapie politycznej świata pojawiły się niepodległe państwa Indie i Pakistan. Pakistan stał się prawnie konstytucyjnym i politycznym spadkobiercą Wielkiej Brytanii w odniesieniu do terytoriów, które przyznano mu po podziale. Przywódca Beludżów, Mir Ahmad Khan, w tym samym roku ogłosił niepodległość Chanatu Kalat. W wyniku zbrojnego starcia z ekspedycyjnym korpusem Pakistanu, przywódca Beludżów odniósł zwycięstwo, tym samym na krótki okres zapewniając niepodległość Chanatu Kalat. W marcu 1948 roku założyciel Pakistanu, Muhammad Ali Jinnah, zmusił M.A. Khana do podpisania dokumentu o przystąpieniu do Pakistanu, a w kwietniu tego samego roku pakistańska armia przejęła kontrolę nad prowincją [1].

Jak zauważa R. Dżumadżanow, pomimo terytorialnego podziału między trzy państwa, lud beludżyjski nie zrezygnował z idei samostanowienia i od 1947 roku nieustannie walczy o swoje prawa. Dżumadżanow twierdzi, że we wszystkich trzech krajach, które podzieliły Beludżystan, rdzenni mieszkańcy czuli się „ludźmi drugiej kategorii”, pozbawionymi prawa do zarządzania własnymi ziemiami. Interesy biednej i niepiśmiennej ludności beludżyjskiej były ignorowane. Niemniej jednak, pomimo tego, wielu Beludżów podejmowało studia na uniwersytetach, a po zdobyciu wykształcenia zaczęli aktywnie bronić swoich praw, walczyć o swoje interesy polityczne i o zachowanie swojej tożsamości [1].

Jak pisze K. Iqbal, Pakistan zainicjował kilka niewielkich projektów rozwoju w swoim Beludżystanie przy pomocy Chin, na przykład rozszerzając port Gwadar nad Morzem Arabskim. Jednak równocześnie kraj prowadził politykę zmiany składu demograficznego regionu, zachęcając migrację grup etnicznych z Pendżabu i Kaszmiru do beludżyjskiej prowincji. Mimo że środki te zapewniły minimalny poziom modernizacji w regionie, Beludżowie „z pogardą” odnosili się do przybyszów. Wiele osób oskarżyło Pendżabców i Kaszmiczyków o to, że działają jako „piąta kolumna pakistańskiego wywiadu (ISI)”, a niektórzy z przybyszów stali się ofiarami przemocy. Analizując sytuację Beludżów w Iranie, Iqbal twierdzi, że Iran stosuje „systematyczną przemoc” i „marginalizację” Beludżów w prowincji Sistan i Beludżystan, odbierając im podstawowe prawa,

w tym prawo do praktykowania swoich rytuałów religijnych zgodnie z sunnicką doktryną [1].

Prowincja Sistan i Beludżystan zajmuje powierzchnię 178 431 km², co czyni ją największą jednostką administracyjną Iranu. Położona na południowym wschodzie kraju, graniczy z Pakistanem i Afganistanem, a jej stolicą jest Zahedan. Do największych miast należą także Chasz, Iranszahr, Sarawan oraz port handlowy Czabahar nad Morzem Arabskim, który ma kluczowe znaczenie dla irańskiej strategii handlowej i geopolitycznej [5].

Region ten dzieli się na dwie części: Sistan na północy oraz Beludżystan na południu. W południowych rejonach prowincji większość mieszkańców stanowią Beludżowie. Nazwa Beludżystan oznacza „Ziemie Beludżów”, podczas gdy nazwa Sistan wywodzi się od staroperskiego Sakastana, czyli „Ziemi Saków” [5].

Sistan i Beludżystan jest jednym z najsłabiej rozwiniętych regionów Iranu, zmagającym się z wysokim poziomem ubóstwa, ograniczonym dostępem do infrastruktury i niskim poziomem usług publicznych. Mimo bogactwa surowców naturalnych, takich jak rudy miedzi, złota oraz węgiel, rozwój przemysłu wydobywczego pozostaje ograniczony. Gospodarka prowincji opiera się głównie na rolnictwie, hodowli oraz handlu przygranicznym, który odgrywa istotną rolę w utrzymaniu lokalnych społeczności. Region ten, z uwagi na swoje peryferyjne położenie, trudne warunki naturalne i napięcia etniczne, odgrywa istotną rolę w kształtowaniu polityki bezpieczeństwa państwa.

Według R. Dżumadżanowa w Iranie sytuacja Beludżów do lat 70. była bardziej spokojna niż w Pakistanie, ponieważ byli oni znacznie bliżsi Irańczykom pod względem językowym i kulturowym niż ludom Pakistanu. Relacje zmieniły się po dojściu do władzy duchowieństwa szyickiego w 1979 roku, ponieważ Beludżowie są sunnitami, a ich status w życiu społecznym i politycznym kraju „natychmiast spadł”. Irańscy Beludżowie tradycyjnie zajmowali się transgranicznym handlem, w tym przemytem afgańskich narkotyków, co spotykało się z represjami ze strony irańskich służb granicznych oraz Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej (IRGC). W odpowiedzi na te działania część przygranicznych grup zaczęła odwoływać się do haseł religijnych, podkreślając swoją sunnicką tożsamość w celu mobilizacji zwolenników [1].

W 2003 roku w irańskim Sistanie i Beludżystanie pojawiła się zbrojna organizacja Dżundullah („Wojsownicy Allaha”), która według R. Dżumadżanowa była salaficka, chociaż to stwierdzenie można uznać za kontrowersyjne, ponieważ trudno jednoznacznie określić jej ideologiczną przynależność. Organizacja została założona w celu walki o prawa sunnickich Beludżów, których uważała za uciskanych przez szyicką większość w Iranie. Głównym celem Dżundullah było stworzenie niepodległego państwa islamskiego na terenie Sistanu i Beludżystanu. W swojej działalności organizacja stosowała metody ataków terrorystycznych, w tym zamachy, napaści na obiekty wojskowe i policyjne oraz porwania [1].

Zgodnie z raportami Departamentu Stanu USA, cele Dżundullah obejmowały uznanie przez rząd Iranu kulturalnych, religijnych, ekonomicznych i politycznych praw Beludżów, a także szerzenie informacji na temat sytuacji w Beludżystanie.

Początkowo Dżundullah koncentrowała swoje ataki na przedstawicielach irańskich służb bezpieczeństwa, szczególnie Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej, jednak z czasem zaczęła przeprowadzać ataki także na cywilów. W wyniku jej działań zginęły setki osób. Liderem Dżundullah był Abdulmalik Rigi, który przewodził organizacji od jej założenia. Jednak w 2010 roku został on aresztowany i stracony przez władze irańskie, co było poważnym ciosem dla organizacji [1, 2, 8].

Dżajs al-Adl: cele, metody i ideologia

Po likwidacji Abdolmoleka Rigi Dżundullah stanęła w obliczu wewnętrznych podziałów, co doprowadziło do powstania nowych grup, takich jak Harakat-e Ansar-e Iran („Ruch Partyzantów Iranu”) i Dżajs al-Adl („Armia Sprawiedliwości”) – dwóch najbardziej aktywnych formacji powstańczych. Masowe przejście byłych członków Dżundullah do Dżajs al-Adl skłoniło niektórych ekspertów, takich jak I. Sarkisjan, do uznania tej organizacji za następczynię Dżundullah [7].

Według K. Sharifiego Dżajs al-Adl została założona w 2012 roku przez Abdurraufa, brata zmarłego lidera Dżundullah. Jednak Abdurrauf wkrótce opuścił tę organizację i utworzył nową grupę – Dżajs an-Nasr. Następnie, według Sharifiego, obie organizacje szybko połączyły się pod sztandarem Dżajs al-Adl pod przywództwem Salahuddina Farukiego [9].

Zgodnie z oficjalnymi źródłami irańskimi, grupa Dżajs al-Adl, mająca swoją bazę na terytorium Pakistanu, jest jedną z najbardziej aktywnych organizacji zbrojnych działających w południowo-wschodnich rejonach Islamskiej Republiki Iranu. Na przestrzeni ostatnich dekad grupa przeprowadziła szereg ataków, głównie w prowincji Sistan i Beludżystan, stosując zarówno metody partyzanckie, jak i terrorystyczne [2, 6, 8].

Jednym z pierwszych poważnych ataków było zdarzenie z sierpnia 2012 roku, w wyniku którego zginęło dziesięciu żołnierzy Korpusu Strażników Rewolucji Islamskiej. W październiku 2013 roku grupa zaatakowała irańskich strażników granicznych w mieście Sarawan, co doprowadziło do śmierci 14 żołnierzy. W listopadzie tego samego roku bojownicy Dżajs al-Adl dokonali zamachu na prokuratora miasta Zabol, w wyniku którego zginął on wraz ze swoim kierowcą. W tym samym miesiącu organizacja przeprowadziła również atak na patrol straży granicznej, zabijając 14 osób i raniąc 6 kolejnych [2].

W kolejnych latach aktywność zbrojna grupy nie ustała. W lutym 2014 roku porwano pięciu irańskich policjantów, co doprowadziło do zaostrzenia relacji irańsko-pakistańskich. W październiku tego samego roku w ataku na prowincję Sistan i Beludżystan zginęło trzech funkcjonariuszy sił bezpieczeństwa. W kwietniu 2015 roku w wyniku transgranicznego ataku zginęło ośmiu irańskich strażników granicznych, a kilka dni później zabito dwóch oficerów IRGC [2].

W kwietniu 2017 roku bojownicy Dżajsz al-Adl zastawili zasadzkę na irański patrol graniczny, w wyniku czego śmierć poniosło dziewięciu żołnierzy. W październiku 2018 roku grupa porwała 12 funkcjonariuszy sił bezpieczeństwa i wywiozła ich na terytorium Pakistanu; pięciu zostało uwolnionych po miesiącu, a czterech – w marcu 2019 roku [2].

W styczniu i lutym 2019 roku w prowincji Sistan i Beludżystan doszło do serii ataków, które spowodowały liczne ofiary wśród ludności cywilnej i personelu wojskowego. Jednym z najbardziej tragicznych zdarzeń był atak z 13 lutego 2019 roku, gdy zamachowiec-samobójca zaatakował autobus z żołnierzami IRGC, zabijając co najmniej 27 osób. Incydent ten spotkał się z potępieniem ze strony oficjalnych władz Iranu [2].

W grudniu 2019 roku Dżajsz al-Adl przyznała się do przeprowadzenia zamachu terrorystycznego w portowym mieście Chabahar, gdzie w wyniku eksplozji zamachowca-samobójcy zginęło dwóch funkcjonariuszy policji, a 40 osób zostało rannych [2].

Sharifi twierdzi, że grupa Dżajsz al-Adl działa aktywnie wzdłuż 900-kilometrowej, „dziurawej” granicy

między Iranem a Pakistanem [9]. Działalność bojowników w tym regionie od długiego czasu stanowi czynnik napięcia w stosunkach irańsko-pakistańskich. Na początku 2024 roku Iran przeprowadził masowy atak raketowy na bazy tej grupy w pakistańskim Beludżystanie, co spowodowało odpowiedź ze strony pakistańskiej armii, która uderzyła w terytorium Iranu. Incydent ten postawił Iran i Pakistan na krawędzi pełnoskalowego konfliktu zbrojnego [4].

Według autora, to wydarzenie świadczy o poważnym zagrożeniu, jakie działalność Dżajsz al-Adl w strefach przygranicznych Iranu i Pakistanu stanowi dla bezpieczeństwa regionalnego i międzynarodowego. Potencjalna niekontrolowana eskalacja zbrojnego konfliktu między Iranem a Pakistanem, posiadającym broń jądrową, może prowadzić do poważnej destabilizacji w regionie Azji Południowej i Bliskiego Wschodu.

Rysunek 2. Cele irańskich i pakistańskich ataków w odpowiedzi na eskalację wywołaną działalnością terrorystyczną Dżajsz al-Adl, zaznaczone na mapie Bliskiego Wschodu i Azji Południowej (styczeń 2024).

Źródło: <https://www.rferl.org/a/iran-pakistan-strikes-baluchistan/32780717.html> (dostęp: 05.02.2025).

Zgodnie z danymi irańskich mediów, celem Dżajsz al-Adl jest właśnie prowokowanie destabilizacji Iranu. W irańskim dyskursie grupa ta uważana jest za narzędzie obcych państw, dążących do osłabienia irańskiej państwowości i pogłębienia wewnętrznych sprzeczności. Irańskie służby wywiadowcze twierdzą, że bojownicy są finansowani przez geopolitycznych przeciwników Iranu, takich jak USA, Izrael i Arabia Saudyjska. Z tego powodu w Iranie grupę nazywają

„Dżajsz al-Zulm” („Armia Niesprawiedliwości”), podkreślając, że nie wyraża ona interesów irańskich sunnitów i Beludżów, lecz jest siłą proxy obcych graczy prowadzących działalność wywrotową przeciwko Iranowi [6].

Jednakże, ten punkt widzenia jest krytykowany. K. Beludż nie zgadza się z twierdzeniami irańskiego wywiadu i zauważa, że wyjaśnianie oporu Beludżów wyłącznie amerykańską pomocą wojskową lub

saudyjskim finansowaniem ignoruje wieloletnią politykę represji Iranu wobec Beludżów. Z jego słów wynika, że finansowanie Dżajsz al-Adl pochodzi głównie od zamożnych Beludżów mieszkających w krajach Zatoki Perskiej. Ważnym źródłem dochodów grupy jest także przemysł narkotyków. Iran znajduje się na jednym z głównych szlaków transportu afgańskiego opium do Europy, co sprzyja rozwojowi nielegalnego biznesu [1].

Ponadto, Beludż zauważa, że po wycofaniu się amerykańskich wojsk z Afganistanu w 2021 roku, znaczna część porzuconego uzbrojenia trafiła w ręce różnych formacji bojowych, w tym Dżajsz al-Adl. Wskazuje również na zakupy broni przez grupę na czarnym rynku. Z kolei D. Garofalo uważa, że twierdzenia Iranu o wsparciu Dżajsz al-Adl przez obce państwa są słabo uzasadnione. Zwraca również uwagę na to, że grupa niedawno zainicjowała kampanię zbierania datków kryptowalutowych przez swoją stronę internetową i kanał Telegram [1].

Według H. Beludża, oficjalnego przedstawiciela grupy Dżajsz al-Adl, organizacja ma złożoną strukturę, składającą się z kilku kluczowych działów [3]:

1. *Dział kierowniczy*: Dział ten obejmuje najwyższe kierownictwo, a także centralną radę i specjalistyczne grupy doradcze, które podejmują najważniejsze decyzje.

2. *Departament informacji i bezpieczeństwa*: Dział ten działa w dwóch głównych obszarach: zbieranie informacji o wrogich organizacjach oraz obrona przed atakami skierowanymi przeciwko samej grupie.

3. *Departament wojskowy*: Dział ten dzieli się na sześć jednostek geograficznych, z których każda odpowiada za operacyjną działalność w określonym regionie.

4. *Departament społeczny i polityczny*: Składa się z trzech głównych struktur:

- o *Dział komunikacji z publicznością*: Zajmuje się nawiązywaniem i utrzymywaniem relacji z opinią publiczną oraz wpływowymi starszyznami, w celu wzmocnienia zewnętrznych więzi organizacyjnych. Odpowiada również za interakcje z ludźmi, różnymi grupami i innymi zainteresowanymi stronami, udzielając informacji na temat działalności organizacji.

- o *Dział polityczny*: Współpracuje z politykami i partiami politycznymi w celu identyfikacji i formowania wspólnych interesów.

5. *Dział finansowy*: Odpowiada za zarządzanie finansami i zasobami organizacji.

H. Beludż zaprzecza twierdzeniom, że Dżajsz al-Adl jest grupą separatystyczną i salaficką, jak często twierdzą irańskie i zagraniczne media. Według niego głównym celem grupy jest obalenie irańskiego rządu i przywrócenie „godności narodowi irańskiemu”, w szczególności Beludżom, innym grupom etnicznym oraz wszystkim sunnitom Iranu. Powodem walki, jak twierdzi Beludż, jest niezadowolenie z dyskryminacji i brutalności, z jaką spotyka się jego naród. Oskarża irański rząd o podążanie za sektancką ideologią i wykorzystanie zasobów finansowych oraz ludzkich kraju do tłumienia opozycji i szerzenia szyickiej ideologii, co prowadzi do „marnotrawienia zasobów

państwa”. Zgodnie z twierdzeniami Beludża wszyscy bojownicy Dżajsz al-Adl są irańskimi Beludżami, choć wśród nich znajdują się również inni obywatele Iranu [3].

D. Garofalo wskazuje, że szczegółowe wywiady z przedstawicielami Dżajsz al-Adl wyraźnie ujawniają cele tej „dżihadyjskiej organizacji”. Głównym celem grupy jest obalenie reżimu w Iranie. Ponadto, organizacja dąży do wspierania irańskiego komponentu sunnickiego, w szczególności Beludżów oraz innych irańskich mniejszości etnicznych, takich jak Kurdowie. W jego ocenie grupa „zdecydowanie realizuje lokalne cele dżihadyjskie, które są odległe od globalnego dżihadyzmu”, o czym świadczy jej odmowa przyjmowania zagranicznych bojowników oraz gotowość do współpracy wyłącznie z lokalnymi organizacjami w walce z irańskim rządem [3].

Zdaniem Garofalo organizacja ta różni się od dżihadyjskich grup o regionalnych lub globalnych ambicjach, takich jak Al-Kaida czy „Państwo Islamskie”. Twierdzi, że podobnie jak syryjskie grupy dżihadyjskie, Dżajsz al-Adl opowiada się za walką zbrojną o charakterze wyłącznie lokalnym, zarówno ideologicznym, jak i operacyjnym, „przypominającą bardziej ruch oporu lub grupę partyzancką” [3].

W ocenie Garofalo organizacja, działająca na terenie Iranu, „stara się unikać działań wojskowych, które mogłyby zaszkodzić ludności cywilnej”. Wskazuje także na „brak chęci atakowania infrastruktury, przestrzeni publicznych czy zabijania więźniów, w odróżnieniu od brutalnych operacji takich jak te przeprowadzane przez ISIS, które w swojej działalności dążyły do najbardziej ekstremalnej formy dżihadyzmu w nowożytnej historii”. Jednocześnie podkreśla, że jej możliwości militarne oraz wsparcie w dążeniu do obalenia rządu „pozostają ograniczone” [3].

Wnioski

Podsumowując, można stwierdzić, że Dżajsz al-Adl stanowi poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa narodowego Iranu. Jej działalność wpływa nie tylko na stabilność wewnętrzną kraju, ale także na relacje Iranu z sąsiednimi państwami, przede wszystkim z Pakistanem. W przyszłości nie można wykluczyć eskalacji konfliktu, w tym również na terytorium Afganistanu, którym od 2021 roku rządzą Talibowie.

Jeśli chodzi o ideologię Dżajsz al-Adl, to na chwilę obecną trudno jednoznacznie ją określić. Niemniej jednak, z całą pewnością można stwierdzić, że organizacja ta nie jest ugrupowaniem salafickim, w przeciwieństwie do wielu radykalnych grup działających na Bliskim Wschodzie. Przeciwnie, wykazuje ona tendencję ku ideologii nacjonalistycznej, w której czynniki etniczne i narodowe odgrywają większą rolę niż aspekty religijne. Co więcej, brak dowodów na to, że organizacja dąży do utworzenia sunnickiego państwa teokratycznego w Beludżystanie irańskim. Zamiast tego koncentruje się na realizacji celów związanych z ochroną i samostanowieniem określonej grupy etnicznej – Beludżów zamieszkujących Iran.

Jednocześnie nie ma wątpliwości, że w realizacji swoich celów Dżajsz al-Adl stosuje metody terror-

ystyczne, co poważnie destabilizuje sytuację w Beludżystanie – regionie położonym na newralgicznej granicy między Bliskim Wschodem a Azją Południową. Organizacja aktywnie wykorzystuje terytorium Pakistanu do przeprowadzania ataków na Iran, co generuje dodatkowe zagrożenia dla bezpieczeństwa regionalnego i międzynarodowego. Ryzyka te związane są nie tylko z eskalacją militarną i internacjonalizacją konfliktu, ale także z możliwością ingerencji innych aktorów regionalnych i globalnych, takich jak Afganistan, Stany Zjednoczone, Indie, Arabia Saudyjska, Chiny i inne.

Bibliografia:

1. Джумажанов Р., Белуджский сепаратизм больше не является забытой проблемой, <https://www.inform.kz/ru/beludzhskiy-separatizm-bolshe-ne-yavlyaetsya-zabitoy-problemoy-a51975> (dostęp: 04.02.2025).
2. Explainer: What is 'Jaish al-Adl' and what makes it a dreaded terrorist group?, <https://www.presstv.ir/Detail/2024/01/17/718390/explainer-what-jaish-adl-what-makes-dreaded-terrorist-group> (dostęp: 04.02.2025).
3. Garofalo D., Inside Jaish al-Adl Armed Struggle: Interview with the Spokesperson, <https://thekhorasandary.com/en/2023/12/02/inside-jaysh-al-adl-armed-struggle-interview-with-the-spokesperson> (dostęp: 04.02.2025).

jaysh-al-adl-armed-struggle-interview-with-the-spokesperson (dostęp: 04.02.2025).

4. Iran Tries To Allay Fears Of Rising Tensions Following Pakistan Cross-Border Attacks, <https://www.rferl.org/a/iran-pakistan-strikes-baluchistan/32780717.html> (dostęp: 04.02.2025).

5. Province of Sistan and Baluchistan, https://www.iranchamber.com/provinces/21_sistan_baluchistan/21_sistan_baluchistan.php (dostęp: 04.02.2025).

6. Riyadh provided Jaish ul-Adl terrorists with weapons, equipment: IRGC cmdr., <https://www.presstv.ir/Detail/2020/02/18/618993/Iran-Brigadier-General-Mohammad-Pakpour-Saudi-Arabia-Jaish-ul-Adl-terrorist-group-> (dostęp: 04.02.2025).

7. Саркисан И., Современный сепаратизм в Иране, <http://www.iimes.ru/?p=48655> (dostęp: 04.02.2025).

8. Senior leader of Jaish-ul-Adl terrorist group killed: Source, <https://www.presstv.ir/Detail/2015/04/20/407112/Jaish-ul-Adl-second-in-command-killed> (dostęp: 04.02.2025).

9. Sharifi K., What Is Jaish Al-Adl, The Separatist Group Targeting Iranian Forces?, <https://www.rferl.org/a/iran-jaish-al-adl-baluch-separatists/32901542.html> (dostęp: 04.02.2025).